

ядних гризунів / А.Б.Панфилов, Н.А.Сунцова, В.З. Газизов и др. // Морфология. – 2002. – № 2-3, т. 121. – С. 119-120.

5. Самойлюк В.В., Гаврилін П.М., Ляшенко Є.В. Спосіб визначення площі кишечнику та його лімфоїдних утворень. Патент на корисну модель № 62272 від 25.08.2011.

6. Самойлюк В.В. Гаврилін П.М. Методика визначення динаміки абсолютної площі кишечника і його лімфоїдних утворень. Авторське свідоцтво № 53533 від 06.02.2014.

7. Сапин М.Р. Иммунные структуры пищеварительной системы (функциональная анатомия) / Михаил Романович Сапин. – М.: Медицина, 1987. – 220 с.

8. Шубина Т.П. Возрастная морфология лимфоидных органов у свиней при обычных условиях промышленного содержания и при использовании озоновыводящей смеси: Автореф. дис. канд. вет. наук: 16.800 / Шубина Т.П. – Моск. Вет. акад. им. Скребина. – М., 1993. – 19 с.

9. Чумаченко В.Ю. Дослідження імунної системи. Фактори, що впливають на резистентність тварин / В.Ю. Чумаченко, В.В. Чумаченко, О.Д. Павленко // Вет. медицина України. – 2004. – № 5. – С. 33-36.

Самойлюк В.В. Динамика площади лимфоидных образований тонкого отдела кишечника у поросят на протяжении постнатального морфогенеза

Установлено, что у поросят от суточного до двухмесячного возраста в подслизистой основе слизистой оболочки тощей кишки обнаруживаются сгруппированные лимфоидные узелки в виде овалов которые состоят из диффузного и узелкового компонентов, а от конца тощей кишки начинается лентообразное лимфоидное образование, которое располагается на протяжении всей подвздошной кишки. При изучении динамики абсолютной и относительной площади тонкого отдела кишечника и его лимфоидных структур установлена асинхронность морфогенеза данных биологических объектов. Рост тонкого отдела кишечника осуществляется равномерно, в отличие от лимфоидных образований ассоциированных с его слизистыми оболочками.

Ключевые слова: лимфоидные образования, кишечник, площадь лимфоидных образований, поросята

Samoylyuk V.V. Dynamics of area of lymphoid formations of the thin sections of the intestine for piglets during a post-natal morphogeny

Established that piglets from daily to two months of age in the submucosa from the mucosa of jejunum grouped lymphoid nodules appear as ovals, consisting of diffuse and nodular components, and from the end of jejunum begins ribbon lymphoid formation, which is located longitudinally over the entire iliac intestine. In studying the dynamics of absolute and relative area of the small intestine and its lymphoid structures set asynchronous data morphogenesis of biological objects. The growth of the small intestine occurs uniformly, unlike lymphoid structures associated with its mucous membranes

Keywords: lymphoid formations, intestine, area of intestine formations, piglets.

Дата надходження до редакції: 10.03.2015 р.

Рецензент: д.вет.н., професор Камбур М.Д.

УДК 636.2:691.112 (272.485)

МОРФОЛОГІЧНИЙ І БІОХІМІЧНИЙ СКЛАД АОРТАЛЬНОЇ ТА ВЕНОЗНОЇ КРОВІ КОРІВ ПЕРЕД ОТЕЛЕННЯМ І ПІСЛЯ НЬОГО

Г.П. Грищук, к.вет.н., доцент, Житомирський національний агроекологічний університет

Встановлено, що у корів більшість досліджуваних показників в аортальній крові вищі, ніж у венозній, але не виходять за фізіологічні межі венозної крові. Виявлену різницю морфологічного й біохімічного складу аортальної і венозної крові можна пояснити особливостями їх функції і фізіології.

Ключові слова: корови, сухостійний період, морфологічні та біохімічні показники крові, венозна та аортальна кров.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Кров в організмі тварин виконує низку важливих функцій. Зміни в організмі як фізіологічного стану, так при захворюваннях знаходять своє відображення в першу чергу у показниках крові. Отже, аналіз результатів дослідження крові є однією з основних умов розробки лікувально-профілактичних заходів по боротьбі з неплідністю [1, 3, 7].

Дослідження крові дають підстави

з'ясувати можливі зрушення в усьому організмі і певним чином підтвердити остаточний діагноз, призначити ефективне лікування, контролювати перебіг та прогнозувати завершення захворювання, а також об'єктивно оцінити патогенез хвороби, що викликала неплідність [1, 3, 7, 9].

Аналіз останніх досліджень. Рання акушерська диспансеризація, як основа профілактики захворювань включає проведення цитологічного та біохімічного дослідження крові від 10% корів.

Отримані результати є підґрунтям для внесення змін або корекції раціону та умов утримання тварин [6, 8], що дозволяє знизити кількість тварин з патологією родів та післяродового періоду [2].

Метою наших досліджень було з'ясування морфологічного й біохімічного складу венозної та аортальної крові корів перед та після отелення.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження виконано у ПСП "Україна" Попільнянського району Житомирської області на поголів'ї корів української чорно-рябої породи, середньої вгодваності, масою тіла 600–650 кг, із середньою річною продуктивністю 5000 і більше кг молока.

У досліді ми визначали й порівнювали морфологічний та біохімічний склад венозної та аортальної крові корів за 5-7 діб перед отеленням та через 1-3 доби після нього.

Дослідження крові проводили за загальноприйнятими методиками та на напівавтоматичному аналізаторі «Rayto 19046 C» з набором реактивів фірми Human, Randox та контрольних сироваток до них.

Результати власних досліджень. Встановлено (табл. 1), що морфологічний і біохімічний склад аортальної крові корів перед отеленням відрізнявся від венозної за такими показниками: в аортальній крові була більшою кількість еритроцитів на 7,1 %, неорганічного фосфору – на 20,0 % ($p < 0,001$), загального білка – на 12,7 % ($p < 0,001$), глобулінів – на 1,9 %, загального білірубину – на 18,5 % ($p < 0,01$), сечовини – на 28,6 % ($p < 0,01$) та була вищою активність ферментів: АлАТ – на 7,6 %, АсАТ – на 3,1 %, ЛДГ – на 17,9 % ($p < 0,05$), ЛФ – на 14,6 % і менше альбумінів – на 2,6 % та холестеролу – на 9,9 %.

Таблиця 1

Морфологічний та біохімічний склад крові корів ($M \pm m$, $n=10$)

Показник	Венозна		Аортальна	
	Перед отеленням (5–7 діб)	Отелені (1–3 доби)	Перед отеленням (5–7 діб)	Отелені (1–3 доби)
Еритроцити, Т/л	5,6±0,17	6,2±0,07	6,0±0,14	6,3±0,06
Гемоглобін, г/л	95,4±0,71	92,8±0,61	95,8±0,66	92,0±0,44***
Лейкоцити, Г/л	5,8±0,17	6,4±0,15	5,9±0,16	6,2±0,08
Глюкоза, ммоль/л	2,8±0,05	2,9±0,08	2,9±0,07	2,4±0,05 ⁰⁰⁰ , ***
Загальний кальцій, ммоль/л	2,8±0,04	2,8±0,04	2,9±0,04	2,8±0,04
Неорганічний фосфор, ммоль/л	1,5±0,04	1,5±0,03	1,8±0,04***	1,6±0,02***
Загальний білок, г/л	80,1±0,94	81,2±0,99	90,3±1,66***	85,8±1,23 ⁰⁰ , *
Альбуміни, г/л	34,0±0,54	33,7±0,44	37,3±0,88	37,1±0,90
Альбуміни, %	42,5±0,67	41,7±0,65	41,4±0,45	43,1±0,60*
Глобуліни, %	57,5±0,76	58,3±0,56	58,6±0,60	56,5±0,59 ⁰⁰ , *
Загальний білірубін, ммоль/л	2,7±0,11	3,2±0,19	3,2±0,13**	4,1±0,15 ⁰⁰⁰ , ***
АлАТ, Од/л	51,1±2,23	55,3±2,20	55,0±2,04	69,9±2,23 ⁰⁰⁰ , ***
АсАТ, Од/л	65,9±1,90	69,61±1,76	68,0±1,92	81,3±1,30 ⁰⁰⁰ , ***
ЛДГ, Од/л	1691,3±60,67	1918,6±83,78	1993,5±90,34*	2749,7±133,98 ⁰⁰⁰ , ***
ЛФ, Од/л	173,6±16,09	208,6±15,11	198,9±16,13	292,3±15,22 ⁰⁰⁰ , ***
Креатинін, мкмоль/л	146,4±6,20	136,7±5,77	146,6±6,91	144,2±6,10
Сечовина, ммоль/л	3,5±0,15	3,0±0,10	4,5±0,25**	4,3±0,22 ⁰⁰⁰
Холестерол, ммоль/л	3,02±0,15	2,83±0,07	2,72±0,05	2,77±0,09
Тригліцериди, ммоль/л	0,17±0,01	0,18±0,01	0,16±0,01	0,17±0,02

Примітка: 1. $p \leq 0,05^*$, $p \leq 0,01^{**}$, $p \leq 0,001^{***}$ перед отеленням порівняно венозну та аортальну кров;
2. $p \leq 0,05^{\circ}$, $p \leq 0,01^{000}$, $p \leq 0,001^{000}$ після отелення порівняно венозну та аортальну кров;
3. $p \leq 0,05^*$, $p \leq 0,01^{**}$, $p \leq 0,001^{***}$ перед отеленням та після отелення порівняно аортальну кров

Після отелення досліджуваний морфологічний і біохімічний склад аортальної крові за більшістю показників також був вищий, ніж венозної за вмістом: загального білка – на 5,7 % ($p < 0,01$), альбумінів – на 3,4 %, загального білірубину – на 28,1 % ($p < 0,01$), креатиніну – на 5,5 %, сечовини – на 43,3 % ($p < 0,001$); за активністю АлАТ – на 26,4 % ($p < 0,001$), АсАТ – на 16,8 % ($p < 0,001$), ЛДГ – на 43,3 % ($p < 0,001$), ЛФ – на 40,1 % ($p < 0,001$). Менше, ніж у венозній крові, в аортальній містилося лейкоцитів – на 3,1 %, глюкози – на 17,2 % ($p < 0,001$), глобулінів – на 3,1 % ($p < 0,05$) та холестеролу – на 2,1 %.

Нами не виявлено різниці за вмістом в аортальній і венозній крові до отелення гемоглобіну, лейкоцитів, глюкози, загального кальцію, креатиніну, холестеролу та тригліцеридів, а після отелення – еритроцитів, гемоглобіну, загального кальцію, неорганічного фосфору та тригліцеридів.

Встановлено, що морфологічний і біохімічний склад аортальної крові корів перед отеленням перевищував показники після отелення за вмістом: гемоглобіну на 4,0 % ($p < 0,001$), глюкози – на 17,2 % ($p < 0,001$), неорганічного фосфору – на 11,1 % ($p < 0,001$), загального білка – на 5,0 % ($p < 0,05$), глобулінів – на 3,6 % ($p < 0,05$) та креатиніну – на 1,6 %. Менше в аортальній крові до отелення містилося: еритроцитів та лейкоцитів – на 4,8 %, альбумінів – на 3,9 % ($p < 0,05$), загального білірубину – на 22,0 % ($p < 0,001$), АлАТ – на 21,3 % ($p < 0,001$), АсАТ – на 16,4 % ($p < 0,001$), ЛДГ – на 27,5 % ($p < 0,001$) та ЛФ – на 32,0 % ($p < 0,001$).

Не було виявлено суттєвої різниці за вмістом

том в аортальній крові до отелення та після нього кальцію, сечовини, холестеролу та тригліцеридів.

Проведені дослідження дають підставу констатувати, що більшість досліджуваних показників в аортальній крові вищі, ніж у венозній, але не виходять за фізіологічні межі венозної крові, що підтверджується й іншими дослідниками [1, 3, 9]. Виявлену різницю морфологічного й біохімічного складу аортальної і венозної крові можна пояснити особливостями їх функції і фізіології.

Однаковий рівень в аортальній і венозній крові корів перед і після отелення кількості лейкоцитів, вмісту гемоглобіну, глюкози, загального кальцію, креатиніну та тригліцеридів, а в аортальній ще й сечовини і холестеролу, можна розцінювати як показник, що забезпечує гомеостаз аортальної і венозної крові.

Нижчий рівень в аортальній крові до отелення кількості еритроцитів, лейкоцитів та альбумінів обумовлений їх участю в забезпеченні життєздатності плода перед народженням, а вмі-

сту загального білірубину і активності інформативних ферментів тим, що вони надходять в кров як продукти обміну речовин в процесі отелення. Зменшення в аортальній крові після отелення рівня гемоглобіну, глюкози, неорганічного фосфору, загального білка, глобулінів і креатиніну обґрунтовується їх участю в біохімічних процесах, що забезпечують перебіг отелення.

У цьому відношенні наші дані співзвучні з дослідженнями інших авторів [1, 3, 9].

Висновки. 1. При порівнянні морфологічного та біохімічного складу венозної та аортальної крові корів за 5-7 днів перед отеленням та через 1-3 доби після нього нами було встановлено, що переважна більшість досліджуваних показників аортальної крові були вищими, ніж венозної, але у фізіологічних межах.

2. Виявлені відмінності в складі венозної та аортальної крові до та після отелення можна пояснити фізіологічними та функціональними особливостями, що їх виконує кров в організмі.

Список використаної літератури:

1. Ветеринарна клінічна біохімія / [В.І. Левченко, В.В. Влізло, І.П. Кондрахін та ін.]; під редакцією В.І. Левченка і В.С. Галяса. – Біла Церква, 2002. – 400 с.
2. Ветеринарне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології: підручник / [Яблонський В.А., Хомин С.П., Калиновський Г.М. та ін.]. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 592 с.
3. Влізло В.В. Клінічний статус та показники гемопоезу лактуючих корів у господарствах Житомирського Полісся / В.В. Влізло, І.П. Лігоміна // Науково-технічний бюлетень інституту біології тварин. – Вип. 5., № 3. – Львів, 2004. – С. 160-163.
4. Захарін В.В. Біохімічний склад крові корів-первісток до і після родів / В.В. Захарін // Збірник наукових праць ЛНАУ. Серія Ветеринарні науки. – № 92. – 2008. – С. 64-68.
5. Захарін В.В. Біохімічний статус крові нетелей чорно-рябої породи, до і після отелення, вирощених на Житомирщині / В.В. Захарін // Вісник ПДАА. – Вип. 3. – 2007. – С. 153-157.
6. Зверева Г.В. Акушерська і гінекологічна диспансеризація у системі профілактики неплідності та маститів у корів. / Г.В. Зверева, С.П. Хомин, В.І. Тирановець, М.Г. Андросюк // Вісник НАУ Наукові проблеми ветеринарної медицини. – Вип. 22. – 2000. – с. 21-23.
7. Левченко В.І. Дослідження крові тварин та клінічна інтерпретація отриманих результатів. / [В.І. Левченко, В.М. Соколюк, В.М. Безух та ін.]. Методичні рекомендації – Біла Церква, 2002. – 56 с.
8. Яблонський В.А. Відтворювальна здатність корів в умовах кризового стану господарства. / В.Я. Яблонський, В.Й. Любецький, С.К. Юхимчук та ін. // Вісник НАУ Наукові проблеми ветеринарної медицини. – Вип. 22. – 2000. – с. 75-77.
9. Клінічне значення показників біохімічного дослідження аортальної крові / Г.М. Калиновський, А.С. Ревунець, Л.Г. Омеляненко [та ін.] // Науковий вісник НАУ. – Вип. 28. – 2000. – С. 18-23.

Гришук Г.П. Морфологический и биохимический состав аортальной и венозной крови коров перед отелом и после него

Установлено, что у коров большинство исследуемых показателей аортальной крови выше, чем в венозной, но они не выходят за физиологические границы венозной крови. Выявленную разницу морфологического, а также биохимического состава аортальной и венозной крови можно объяснить особенностями их функции и физиологии.

Ключевые слова: коровы, сухостойный период, морфологические и биохимические показатели крови, венозная и аортальная кровь.

Grischuk G.P. Morphological and biochemical composition of aortic and venous blood of cows before and after calving

Blood tests give grounds to explore the possible changes in the whole organism and in a certain way to confirm the final diagnosis, to prescribe effective treatment, to monitor the progress and to predict the end of the disease, and to objectively evaluate the pathogenesis of the disease causing infertility.

In our study morphological and biochemical composition of venous and aortic blood of cows before and after calving are revealed. Morphological and biochemical composition of aortic blood of cows before

calving differed from venous according to the following criteria: ortalli blood was greater than the number of red blood cells, inorganic phosphorus, total protein, globulin, total bilirubin, urea and was higher than the activity of enzymes: Alt, AST, LDH, alkaline phosphatase and less albumin and cholesterol.

After calving investigated morphological and biochemical composition of aortic blood on the majority of indicators was also higher than venous contents: total protein, albumin, total bilirubin, creatinine, urea; the activity of ALAT, ASAT, LDH, alkaline phosphatase. Less than in venous blood, ortalli contained leukocytes, glucose, globulin and cholesterol.

Found no significant difference in content in ortalli blood before calving and after calcium, urea, cholesterol and triglycerides. Studies give reason to say that most of the studied parameters in ortalli blood is higher than in venous, but not beyond physiological limits. Identified differences in morphological and biochemical composition of the aortic and venous blood can be explained by the peculiarities of their function and physiology.

The lowest level in ortalli blood before calving, number of erythrocytes, leukocytes and albumin due to their involvement in ensuring the viability of the fetus before birth, and the content of total bilirubin and informative activity of enzymes because they enter the blood products of metabolism in the process of calving. The decrease in ortalli blood after calving hemoglobin, glucose, inorganic phosphorus, total protein, globulin and creatinine justified their participation in biochemical processes, providing course calving.

Keywords: cows, dry period, morphological and biochemical indices of blood, arterial and venous blood.

Дата надходження до редакції: 27.02.2015 р.

Рецензент: д.вет.н., професор Камбур М.Д.

УДК 619:612.1:636.2

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗІОЛОГІЧНОГО СТАНУ КОРІВ У СУХОСТІЙНИЙ ПЕРІОД

Ю.В. Дуда, к.вет.н., доцент

Н.Й. Сєдих, к.б.н., доцент

В.Г. Грибан, д.б.н., професор, академік АН ВШУ

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

В динаміці сухостійного періоду у сироватці крові корів 2-3 тільності виявлено зниження показників білкового обміну (вмісту загального білка, глобулінів та їх фракцій). Знижується також вміст кальцію при зростанні активності лужної фосфатази. Відмічено помірне зростання ШОЕ та лейкоцитів, встановлено зміни лейкограми: перерозподіл нейтрофільних клітин вправо.

Виявлені в період сухостою особливості, що пов'язані з формуванням організму плоду та підготовкою до утворення в молочній залозі молозива, дозволяють обґрунтувати заходи корекції фізіологічного стану глибокотільних корів при підготовці до родів.

Ключові слова: голштинська корова, фізіологічний стан, сухостійний період.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із основних завдань сільськогосподарського виробництва є підвищення продуктивності сільськогосподарських тварин і збереження їх відтворної здатності. Продуктивні властивості тварин у значній мірі визначаються умовами, в яких проходить їх ембріональний і фетальний розвиток, і залежать від стану здоров'я, віку, збалансованості годівлі і умов утримання вагітних тварин. З іншого боку, вивчаючи рівень фізіологічних процесів, що відбуваються в цей період в організмі глибокотільних корів, можна прогнозувати перебіг родів і післяродового періоду, ймовірність виникнення хвороб післяродового періоду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Численними дослідженнями встановлено, що існує зв'язок між обміном речовин в організмі вагітних корів і станом здоров'я та метаболічними процесами у новонароджених телят [1-3]. Особливо визначальним для телят є третій триместр внутрішньоутробного розвитку, тобто період сухостою тільної корови. В цей час активно збіль-

шується маса тіла матері за рахунок максимального росту і розвитку плода, а також відкладання необхідних запасів поживних речовин в організмі матері.

Завдання досліджень. Найбільш важливим для плоду є останні місяці вагітності, тому вивчення особливостей фізіологічного стану у корів проводилось саме у цей період. Це дозволило виявити шляхи і напрями цілеспрямованого впливу на фізіологічний стан глибокотільних корів з метою його корекції.

Метою даної роботи було вивчення особливостей фізіологічного стану корів голштинської породи в динаміці сухостійного періоду (з 8- по 9- тий місяці тільності).

Матеріали та методи досліджень. Дослідження проводилось в агрофірмі "Наукова" Дніпропетровської області на коровах сформованих у групи за принципом аналогів і на основі клінічного огляду.

У крові корів визначали еритроцити та лейкоцити підраховували у камері Горяєва з наступним розрахунком за відповідними формулами,